

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

ZAKLJUČNA STROKOVNA NALOGA VISOKE POSLOVNE ŠOLE
TRAJNOSTNI RAZVOJ V OBČINI MENGEŠ

Ljubljana, 11. september 2018

TINA ŠKRJANC

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Tina Škrjanc, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Trajnostni razvoj v občini Mengeš, pripravljenega v sodelovanju s svetovalko asist. dr. Sonjo Šlander Wostner

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

UVOD	1
1 KONCEPT TRAJNOSTNEGA RAZVOJA	2
1.1 Definicija trajnostnega razvoja	2
1.2 Razvoj koncepta skozi čas	3
1.3 Kazalniki trajnostnega razvoja	4
1.3.1 Ekonomski kazalniki.....	5
1.3.1.1 <i>Ekonomska razvitost</i>	6
1.3.1.2 <i>Investicijska intenzivnost</i>	6
1.3.1.3 <i>Izvozna usmerjenost</i>	7
1.3.1.4 <i>Zaposlitvena struktura</i>	7
1.3.1.5 <i>Turizem in kmetijstvo</i>	7
1.3.2 Družbeno-socialni kazalniki.....	7
1.3.2.1 <i>Demografski trendi</i>	8
1.3.2.2 <i>Trg delovne sile</i>	8
1.3.2.3 <i>Izobrazbena struktura prebivalstva</i>	9
1.3.3 Ekološki kazalniki	9
2 TRAJNOSTNI RAZVOJ V OBČINI MENGEŠ	9
2.1 Trajnostni razvoj slovenskih mest	10
2.2 Predstavitev občine Mengeš	11
2.3 Analiza občine po kazalnikih trajnostnega razvoja	13
2.3.1 Ekonomski kazalniki.....	14
2.3.2 Družbeno-socialni kazalniki.....	16
2.3.3 Ekološki kazalniki	20
3 UGOTOVITVE ANALIZE IN PRIPOROČILA ZA IZBOLJŠAVO	21
SKLEP	24
LITERATURA IN VIRI	25
PRILOGE	29

KAZALO TABEL

Tabela 1: Izbrani kazalniki za analizo sonaravnega regionalnega razvoja za slovenske statistične regije.....	5
Tabela 2: Kazalniki za analizo trajnostnega razvoja v občini Mengeš	13

KAZALO SLIK

Slika 1: Prikaz sonaravnosti ekonomskega, socialnega in okoljskega razvoja.....	3
Slika 2: Stopnja selitvenega prirasta v Sloveniji, osrednjeslovenski regiji in občini Mengeš v obdobju 2014-2016 (na 1.000 prebivalcev)	17
Slika 3: Registrirana brezposelnost aktivnega prebivalstva v Sloveniji, osrednjeslovenski regiji in v občini Mengeš v letu 2016.....	18
Slika 4: Povprečna bruto plača na zaposlenega v Sloveniji in v občini Mengeš v obdobju 2014-2016 (v EUR)	19
Slika 5: Število študentov v občini Mengeš v obdobju 2008-2017 (na 1.000 prebivalcev)	20

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Ocena trajnostnega razvoja v občini Mengeš po posameznih področjih.....	1
Priloga 2: Doseganje trajnostnega razvoja, cilji in ukrepi v občini Mengeš	2

SEZNAM KRATIC

ang. - angleško

BDP - bruto domači proizvod

BDV - bruto dodana vrednost

EUR - Evro

idr. - in drugo

km² - kvadratni kilometer

t.i. - tako imenovan

UVOD

Trajnostni razvoj je razvoj, ki ustreza potrebam sedanje generacije, ne da bi z dejanji ogrozil prihodnje generacije pri zadovoljevanju njihovih potreb (Bertoncelj, Meško, Naraločnik & Nastav, 2011, str. 15). Trajnostni razvoj mest je pomemben za razvoj države in ustvarjanje novih priložnosti za prebivalce. Mesta so ključna pri ekonomskem, družbeno-socialnem in ekološkem razvoju. Delež mestnega prebivalstva se z leti povečuje, zato se bodo mesta v prihodnosti soočile z izzivom, kako svojim prebivalcem zagotoviti ustrezne storitve in kakovostno življenje.

Občina Mengeš v projektu »VIS Mengeš« kot vizijo navaja, da bo z bližino glavnemu mestu, ob glasbenih in kulturnih prireditvah, ob športno-rekreacijskih možnostih ter ob gostinsko-turistični ponudbi predstavljala urejeno lokacijo, privlačno za prebivanje, kakor tudi za obiskovanje. Osnovni cilj projekta je doseči zastavljeno vizijo razvoja lokalne skupnosti, ki temelji na vrednotah ljudi. Projekt predstavlja orodje za spremljanje doseganja zastavljenih ciljev, kar predstavljajo kazalniki standardov kvalitete življenja in zadovoljstva občanov. Implementacija projekta tako pomembno vpliva na enakomeren in trajnostni razvoj v občini (Dr. Ferik & Partner d. o. o., 2010, str. 2-3).

Namen zaključne strokovne naloge je predstaviti pomen trajnostnega razvoja na ekonomskem, družbeno-socialnem in ekološkem področju ter teoretični pogled le-tega prikazati na konkretnem primeru. Za preučevanje sem si izbrala občino Mengeš. Na podlagi projekta »VIS Mengeš« vizija in strategija občine Mengeš, statističnih in sekundarnih podatkov, katere bom pridobila preko različnih virov in literature, bom poskušala čim bolj analizirati in prikazati, kako občina sledi trajnostnemu razvoju preko preučevanih kazalnikov. Namen naloge je podati končne ugotovitve analize in priporočila za nadaljnje izboljšave.

Cilj zaključne strokovne naloga je na podlagi preučene teorije o trajnostnem razvoju, analizirati občino Mengeš preko treh ključnih kazalnikov trajnostnega razvoja, ter na podlagi tega ugotoviti, kako občina uresničuje zastavljene cilje tudi v praksi, glede na zastavljeno vizijo in strategijo trajnostnega razvoja v občini.

Zaključna strokovna naloga je sestavljena iz treh delov. Prvi del je namenjen teoretični predstavitvi trajnostnega razvoja. V teoretičnem delu bom predstavila koncept trajnostnega razvoja, v okviru katerega bom predstavila tudi različne definicije razvoja, njegov razvoj skozi čas ter opisala kazalnike, po katerih se deli trajnostni razvoj. Drugi del je praktičen in je namenjen predstavitvi trajnostnega razvoja slovenskih mest ter splošni predstavitvi občine Mengeš. V nadaljevanju bom občino podrobneje analizirala preko treh ključnih kazalnikov trajnostnega razvoja. V tretjem delu pa bom izpostavila ključne ugotovitve analize in podala priporočila za nadaljnje izboljšave.

1 KONCEPT TRAJNOSTNEGA RAZVOJA

Trajnostni razvoj (ang. Sustainable development) in ozaveščanje o njegovem pomenu sta za človeštvo pomembni, saj povečujeta blaginjo organizacije in družbe kot celote. Konec devetdesetih se je začelo širše in poglobljeno razmišljati o planetarno zasnovani razvojni strategiji. V ospredje so bili postavljeni različni pristopi, kot so varovanje narave, socialna varnost in pravičnost. Tudi politično-gospodarske skupine in nevladne organizacije z različnimi interesi so se med seboj poenotile z namenom, da bi bil naš planet Zemlja deležen uravnoteženega razvoja (Bertoncelj, Meško, Naraločnik & Nastav, 2011, str. 14).

V nadaljevanju bom predstavila koncept trajnostnega razvoja, njegov razvoj skozi čas in teoretični pogled na kazalnike, s katerimi merimo doseganje trajnostnega razvoja.

1.1 Definicija trajnostnega razvoja

Trajnostni razvoj pomeni povečanje blaginje, kot odgovoren in uravnotežen dvig materialne socialne in okoljske blaginje sedanje generacije, brez ogrožanja prihodnjih generacij in celotnega ekosistema (Bertoncelj, Meško, Naraločnik & Nastav, 2011, str. 15-16).

Trajnost pomeni nekaj ohranjati oziroma vzdrževati in pri tem vztrajati v daljšem časovnem obdobju. Trajnost se kaže v povezanosti in prepletenosti varstva oziroma ohranitve ekosistema in razvoja gospodarskega sistema (Bertoncelj, Meško, Naraločnik & Nastav, 2011, str. 14).

Z besedo sonaraven se poudarja način za ohranitev naravnega kapitala, torej naravi in okolju trajno prilagojeno delovanje družbe. Gospodarska dejavnost mora biti trajnostno naravnana, ne sme izčrpavati naravnih virov in s tem uničevati naravnega okolja, kar se lahko pokaže na škodljivih učinkih; zdravju ljudi in izumiranju določenih živalskih vrst. Materialno blagostanje mora biti doseženo brez uničevanja človeškega okolja, saj mora naravni kapital, ki je prejet od prejšnje generacije, biti predan tudi prihodnji. Okoljevarstvena in naravovarstvena zasnova sta ključni sestavini in usmeritev sodobnega in odgovornega gospodarskega razvoja. Organizacije se morajo trajnostno in sonaravno prilagajati. Vsaka dimenzija trajnostnega razvoja pa ima svoje cilje. Ekonomski razvoj, socialni razvoj in varstvo okolja so samostojne kategorije, vendar pa z zasledovanjem ciljev vplivajo druga na drugo, ter z medsebojno prepletenostjo predstavljajo okvir trajnostnega razvoja, kar nam prikazuje tudi slika 1 na naslednji strani. Vendar pa trajnost pomeni več kot le sonaravnost, saj v to ni vključena samo narava, temveč zajema tudi ekonomske, družbeno-politične in ekološke vire razvoja (Bertoncelj, Meško, Naraločnik & Nastav, 2011, str. 14-15).

Ključne smernice za trajnostni razvoj so (Bertoncelj, Meško, Naraločnik & Nastav, 2011, str. 15):

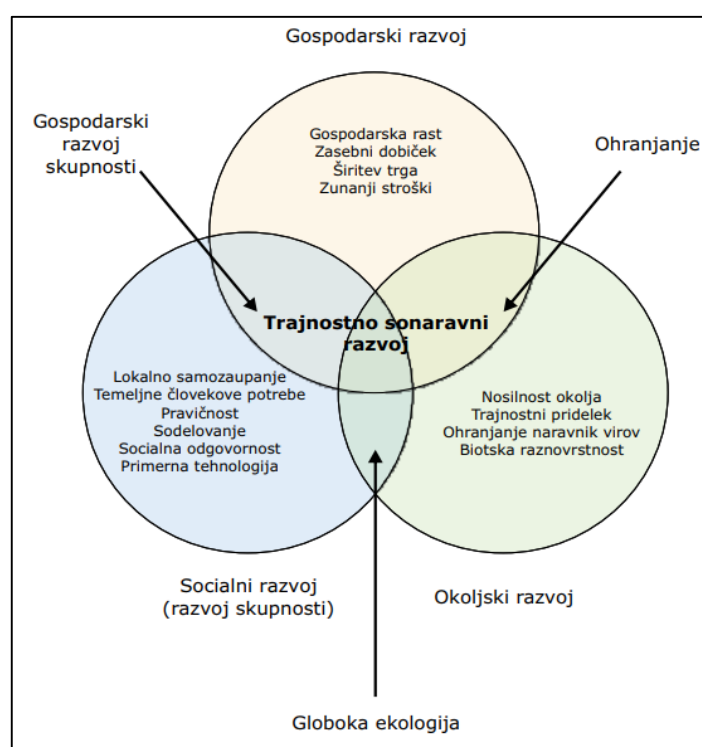
- Okolje: biofizikalne, družbeno-politične in humane sestavine.

- Razvoj: gospodarska dejavnost, kot proces kakovostne in pravične rasti.
- Družba: medsebojno odvisna svetovna skupnost in večja enakost razporeditve blagostanja.
- Povezave med revščino, neenakostjo in zmanjšanje vrednosti okolja.

Trajnostni razvoj pomeni (Bertoncelj, Meško, Naraločnik & Nastav, 2011, str. 15):

- Razvoj, kateri ne uničuje vitalnih oskrbnih sistemov planeta, kot so zrak, voda, prsti in biološki sistemi.
- Razvoj, kateri omogoča stalen tok dobrin in storitev, ki izhajajo iz naravnih virov planeta.
- Razvoj, kateri zagotavlja pravično razporeditev koristi proizvodnje dobrin in storitev ter ohranjanje vitalne oskrbne sisteme.

Slika 1: Prikaz sonaravnosti ekonomskega, socialnega in okoljskega razvoja

Vir: Vovk Korže (2008).

1.2 Razvoj koncepta skozi čas

Leta 1987 se je v poročilu Svetovne komisije, t.i. Brundtlandove komisije za okolje in razvoj pri Združenih narodih prvič vsebinsko opredelil pojem trajnostnega razvoja. Tega je opredelila, kot obliko razvoja in napredka, ki zadovoljuje potrebe sedanje generacije, ne da bi z dejanji škodovala prihodnjim generacijam, pri zadovoljevanju njihovih potreb (Bertoncelj, Meško, Naraločnik & Nastav, 2011, str. 15).

Osnovna misel tega modela pa ni le v tem, da je potrebno storiti vse, da bo vedno tako kot je v tem trenutku, temveč je bistveno, da človeštvo v prihodnosti ne sme z naravo početi tega, kar počne danes, če noče s svojimi dejanji izzvati hudih in nerešljivih ekoloških, ekonomskih ter družbeno-socialnih problemov ter s tem ogroziti tudi svojega obstoja (Vovk Korže, 2008, str. 106).

Gospodarskega razvoja ne moremo ustaviti zaradi okoljskih onesnaževanj, vendar moramo spremeniti njegovo smer, da bo ta čim manj uničujoča za okolje. Varstvo okolja in doseganje trajnostnega razvoja mora biti skupinska odgovornost. Koncept gospodarske rasti je nezdržljiv s konceptom trajnostnega razvoja. Za uresničitev načel in sporazumov sta bila leta 1992 dva dokumenta mejnika za začetek udejanjanja trajnostnega razvoja. To sta bili Deklaracija iz Ria de Janiera in Agenda 21. Temelje za procese v Riu so postavili leta 1972 na svetovni konferenci o človekovem okolju v Stockholmu. Leta 1983 je bila v okviru Združenih narodov ustanovljena tudi Svetovna komisija za okolje in razvoj (Vovk Korže, 2008, str. 106). Leta 2001 se je v Sloveniji začelo bolj zavzemati za trajnostni razvoj. Temeljna načela enakovrednega obravnavanja vseh razsežnosti blaginje izhajajo iz Strategije razvoja Slovenije. Cilji strategije se ne osredotočajo samo na gospodarska vprašanja, temveč zajemajo tudi socialna, okoljska, politično-pravna in kulturna razmerja, zato je Strategija razvoja Slovencev po vsebini tudi strategija trajnostnega razvoja Slovenije (Penko, 2009, str. 5).

Glavne usmeritve Agende 21 povezujemo z naslednjimi cilji (Vovk Korže, 2008, str. 106):

- Trajnost življenjskega prostora in okolja.
- Financiranje lokalnih razvojnih politik, institucij in ustvarjanje novih kapacitet.
- Integracija strategije, za izboljšanje življenjskega standarda in trajnostnega upravljanja okolja.
- Izvajanje nacionalnih planov, za financiranje podeželskih in slabo razvitih urbanih območij ter pomoč šibkejšim.

1.3 Kazalniki trajnostnega razvoja

Kazalniki trajnostnega razvoja nam prikazujejo statistične vrednosti, s katerimi merimo zadovoljevanje potreb današnje in prihodnje generacije. Kazalniki kažejo stanje in trende, kako se premikamo proti zastavljenemu cilju. Prav tako nam služijo kot orodje, s katerim merimo napredek. Kazalniki so namenjeni različnim deležnikom; politikom, strokovni in širši javnosti, zato morajo biti informacije poenostavljene in relevantne za doseganje trajnostnega razvoja (Vovk Korže, 2008, str. 103).

Med okoljske kazalnike umeščamo tudi kazalnike trajnostnega razvoja. Ti so oblikovani za potrebe preusmerjanja rasti k trajnosti. Kažejo okoljske pritiske, njihove vzroke, razmere in odzive na njih (Vovk Korže, 2008, str. 104). Ker je sonaravnost oziroma uravnoteženost tudi del trajnostnega razvoja in kazalniki sonaravnega razvoja služijo kot orodje za prevajanje

koncepta v prakso (Penko, 2009, str. 6), bom v nadaljevanju z ekonomskimi, družbeno-socialnimi in ekološkimi kazalniki prikazala teoretični pogled na njih, ter v praktičnem delu pri nekaterih kazalnikih za boljše ponazoritev, s pomočjo statističnih podatkov naredila primerjavo tudi med občino, regijo in celotno državo Slovenijo.

Viri podatkov za analizo po kazalnikih bodo pridobljeni preko sekundarnih virov. Uporabila bom predvsem podatke s Statističnega urada Republike Slovenije. Poskusila bom pridobiti čim bolj ažurne podatke. Zavedam se, da vsi podatki ne bodo najbolj ažurni, zato bom uporabila tisti podatek, kateri bo do tega datuma kot zadnji razpoložljivi podatek, kar pomeni, da bodo vključeni tudi različni časovni preseki oziroma obdobja. Za analizo trajnostnega razvoja v občini Mengeš se bom zgledovala po spodnji tabeli 1, ter nabor kazalnikov po lastni presoji priredila.

Tabela 1: Izbrani kazalniki za analizo sonaravnega regionalnega razvoja za slovenske statistične regije

EKONOMSKI KAZALNIKI	SOCIALNI KAZALNIKI	OKOLJSKI KAZALNIKI
<ul style="list-style-type: none"> – BDP na prebivalca – BDV na prebivalca – Bruto osnova za dohodnino na prebivalca – Delež zaposlenih v storitvenih dejavnostih – Izdatki za raziskovanje in razvoj – Povprečni investicijski izdatki 	<ul style="list-style-type: none"> – Gostota poselitve – Rast prebivalstva – Pričakovana življenjska doba – Povprečno število let šolanja – Stopnja registriranje brezposelnosti – Delež upravičencev do socialne pomoči – Indeks staranja prebivalstva – Število dodiplomskih študentov na 1.000 prebivalcev – Delež brezposelnosti s I. in II. stopnjo izobrazbe – Stanovanjska površina na prebivalca – Delež gospodinjstev z dostopom do interneta – Delež žensk med brezposelnimi osebami 	<ul style="list-style-type: none"> – Zbrani odpadki na prebivalca – Kakovost površinskih vodotokov – Kakovost zraka – Delež zavarovanih območij (Natura 2000) – Intenzivno obdelana zemljišča na prebivalca – Delež izdatkov za varstvo okolja v BDP – Gozdnate površine na prebivalca – Delež pozidanih površin – Stopnja motorizacije – Živinorejska gostota – Delež ekološko obdelanih kmetijskih zemljišč

Vir: Nared & Perko (2009, str. 265) in lastno delo.

1.3.1 Ekonomski kazalniki

S pomočjo ekonomskega kazalnika, bom v nadaljevanju prikazala ekonomsko razvitost občine. Nekaterim kazalnikom bom za primerjavo dodala tudi podatke za osrednjeslovensko

regijo in celotno Slovenijo. Ekonomsko razvitost v občini bom prikazala, s kazalnikom BDP na prebivalca, kazalnikom dodana vrednost na prebivalca ter kazalnikom bruto osnova za dohodnino na prebivalca. Pri ekonomskem kazalniku bom zajela tudi investicijsko intenzivnost in izvozno usmerjenost. Pri prvem kazalniku me zanima, kakšna je investicijska intenzivnost v občini. Pri izvozni usmerjenosti pa bom analizirala, kolikšen je delež čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu. Prav tako me pri ekonomskih kazalnikih zanima, kakšna je zaposlitvena struktura v občini. Ker se občina Mengeš turistično vedno bolj razvija, vendar pa kmetijsko dejavnost vedno bolj opušča, me zanima tudi to področje.

1.3.1.1 Ekonomska razvitost

Bruto domači proizvod (v nadaljevanju BDP) je merilo gospodarske razvitosti države. Opredeljen je kot vrednost vsega proizvedenega blaga in storitve, zmanjšana za vrednost blaga in storitev, ki se uporabljajo pri njihovem ustvarjanju (SURS, 2017a). Ker nam ta kazalnik ne pokaže, kakšna je ekonomska uspešnost posamezne občine, ampak zajame vrednost celotne države, nam spodnji kazalnik bruto dodana vrednost na prebivalca bolj natančno poda informacijo o tem, kakšna je ekonomska uspešnost občine.

Bruto dodana vrednost na prebivalca (v nadaljevanju BDV na prebivalca) je kazalec, kateri se uporablja za merjenje ekonomske uspešnosti posamezne občine. Izračunan je na podlagi statističnih podatkov pridobljenih iz bilance stanja in bilance uspeha gospodarskih družb. Višanje vrednosti tega kazalca, pozitivno prispeva na sonaravni razvoj občine (Penko, 2009, str. 8).

Bruto osnova za dohodnino na prebivalca je kazalnik, s katerim ugotavljamo ekonomsko razvitost občine. S tem kazalnikom dobimo približno informacijo o kupni moči prebivalstva. Pove nam, s kolikšnim obsegom finančnih sredstev prebivalstvo dejansko razpolaga. Osnova za dohodnino na prebivalca vključuje vse obdavčljive dohodke prebivalstva brez olajšav, katere davčni zavezanci lahko uveljavljajo. Višina bruto osnove za dohodnino na prebivalca pa je odvisna od registriranih plač in pokojnin prebivalstva, glede na obravnavano območje in drugih dohodkov. Povezana je tudi s stopnjo brezposelnosti in deležem kmečkega prebivalstva (Penko, 2009, str. 9).

1.3.1.2 Investicijska intenzivnost

Investicije so ene izmed ključnih dejavnikov gospodarske rasti. Vplivajo na rast proizvodnih kapacitet, prinašajo novo znanje in tehnologijo, povečujejo povpraševanje ter vplivajo na zaposlenost in prejemke prebivalstva (Penko, 2009, str. 11). Preko kazalnika investicijske intenzivnosti bom pridobila informacijo o tem, kako investicijsko intenzivna je občina.

1.3.1.3 Izvozna usmerjenost

Izvozna usmerjenost nam pokaže, kakšna je mednarodna konkurenčnost na trgu, kar posledično vpliva tudi na stopnjo razvitosti občine. Če želimo doseči povečanje stopnje rasti izvoza, se moramo hitreje povezovati s podjetji v tujini, za kar potrebujemo znanje, katero pa posledično zahteva veliko vlaganj v investicije. Kazalnik izvozne usmerjenosti je izražen z deležem čistih prihodkov od prodaje na tujem trgu in celotnih čistih prihodkov od prodaje (Penko, 2009, str. 10). Ta kazalnik mi bo podal informacijo o tem, kakšna je izvozna usmerjenost v občini.

1.3.1.4 Zaposlitvena struktura

Zaposlitvena struktura je prav tako eden izmed kazalnikov, kateri je dober pokazatelj razvitosti gospodarstva. S tem kazalnikom, bom ugotovila, kolikšen del prebivalstva se še aktivno ukvarja s kmetijsko dejavnostjo, ter kakšna je struktura delovnih mest v občini (Penko, 2009, str. 11).

1.3.1.5 Turizem in kmetijstvo

Pri kazalniku turizma me zanima, kakšno je stanje na turističnem področju. Izpostavila bom turistične točke v občini, ki s svojimi naravnimi danostmi in kulturno-zgodovinsko dediščino predstavlja pomembno turistično dejavnost. Zanima me, če so le-te dovolj izkoriščene, kakšne so pomanjkljivosti in priložnosti razvoja turizma v občini.

Ker se obdelovanje kmetijskih površin v občini vedno bolj opušča, me zanima, kolikšen je del obdelovalnih kmetijskih površin. Zanima me tudi, kakšnim trendom na področju sodobnega kmetijstva želijo v občini slediti v prihodnosti.

1.3.2 Družbeno-socialni kazalniki

Pri družbeno-socialnih kazalnikih imamo širok nabor kazalnikov, pri katerih analiziramo predvsem človeške vire. Ti so tudi najpomembnejši člen za razvoj občine, saj ni več v ospredju le produktivnost in delo, ampak se vedno bolj usmerjamo v družbo, temelječo na znanju in vseživljenjskem učenju (Penko, 2009, str. 13). Med temi kazalniki bom analizirala demografske trende, kot so gostota poselitve, stopnja rasti prebivalstva in indeks staranja prebivalstva. Nadaljevala bom na trg delovne sile, kjer bom prikazala, kolikšna je stopnja registrirane brezposelnosti, katera je izražena v deležu registriranih brezposelnih oseb med aktivnim prebivalstvom. Pri trgu delovne sile me zanima, katere so najbolj izpostavljene skupine brezposelnih oseb in kakšna je izobrazbena struktura prebivalstva.

1.3.2.1 Demografski trendi

Med demografske trende uvrščamo naslednje kazalnike: gostota poselitve, stopnja rasti prebivalstva in indeks staranja prebivalstva.

Kazalnik gostote poselitve nam pokaže, kakšno je razmerje med skupnim številom prebivalcev določenega območja ter njegovo površino. Če je gostota poselitve visoka, to negativno vpliva na naravne vire in zmogljivosti okolja, po drugi strani pa povečuje potrebe po zaposlitvi, infrastrukturi, reševanju stanovanjske in socialne problematike (Penko, 2009, str. 13). S tem kazalnikom, bom ugotovila, kako se občina spopada z navedenimi dejstvi.

Stopnja rasti prebivalstva je odvisna od naravnega in selitvenega gibanja prebivalstva. Negativna rast prebivalstva pomeni negativen pojav, saj nam poda informacijo o tem, da občina ni privlačna za delo in bivanje, ima slabšo kakovost življenja in slabšo demografsko strukturo (Penko, 2009, str. 13-14). Pri tem kazalniku me predvsem zanima, ali je stopnja rasti prebivalstva v občini pozitivna ali negativna.

Indeks staranja prebivalstva nam pokaže starostno strukturo prebivalstva. Izražen je kot razmerje med starim (vključeni stari 65 let in več) in mladim prebivalstvom (vključeni stari od 0 do 14 let). Ker je staranje z družbenega vidika neugoden pojav in posledično upočasnuje gospodarsko rast, se s tem povečujejo tudi potrebe po zdravstveni in socialni oskrbi. S problemom staranja prebivalstva se spopada celotna Slovenija. Staranje prebivalstva je posledica podaljševanja življenjske dobe in upadanja rodnosti (Penko, 2009, str. 14-15). Pri tem kazalniku bom prikazala, kakšna je demografska struktura v občini in koliko znaša indeks starega prebivalstva.

1.3.2.2 Trg delovne sile

K trgu delovne sile uvrščamo naslednja kazalnika: stopnja registrirane brezposelnosti in izpostavljene skupine brezposelnih oseb.

Kazalnik stopnje registrirane brezposelnosti nam pokaže delež registriranih brezposelnih oseb v aktivnem prebivalstvu. Je obratno sorazmeren s stopnjo družbeno-ekonomske razvitosti. Kazalnik nam služi, kot prikaz nerazvitosti in strukturnih problemov v občini (Penko, 2009, str. 15). S kazalnikom bom prikazala, kolikšen je delež registriranih brezposelnih prebivalcev v občini, ter vključila podatke tudi za osrednjeslovensko regijo.

Pri kazalniku izpostavljene skupine brezposelnih oseb se bom osredotočila na brezposelne osebe glede na spol in stopnjo njihove izobrazbe. Zanima me, kolikšen je delež brezposelnih žensk in moških. Pri stopnji izobrazbe pa, kolikšen je delež brezposelnih oseb z nizko, višjo in visoko stopnjo izobrazbe. V Sloveniji se soočamo tudi s tem, da je velik delež brezposelnih oseb predvsem med mladimi iskalci prve zaposlitve (Penko, 2009, str. 16).

1.3.2.3 Izobrazbena struktura prebivalstva

K izobrazbeni strukturi prebivalstva najpogosteje uvrščamo izobražen kader in število vpisanih študentov.

Pri izobrazbeni strukturi prebivalstva me zanima, kolikšen je delež bolj izobraženega kadra v občini, kateri prispeva k povečanju inovativnosti, storilnosti in gospodarske rasti občine in povečanju ter ohranjanju konkurenčne prednosti občine. Poleg tega znanje vpliva tudi na višjo kakovost življenja in socialno povezanost (Penko, 2009, str. 17). Ker imamo v občini industrijsko cono, v kateri je prisotnih nekaj inovativnih podjetij, ki delujejo na mednarodnih trgih, me zanima, koliko znaša ta delež.

Ker se po končani srednji šoli večina dijakov odloči za nadaljevanje študija na univerzah, se je v zadnjih letih povečal tudi delež študentov in diplomantov v Sloveniji. Zanima me, koliko študentov je v občini na 1.000 prebivalcev. Glede na pridobljene podatke, me bo zanimalo, na kakšen način občina poskuša zagotoviti sredstva in spodbude, da bi čim več diplomantov ostalo v občini in razvijalo svoje talente v domačem kraju.

1.3.3 Ekološki kazalniki

Kazalniki ekološkega razvoja postajajo vedno bolj pomembni za okolje, saj se ljudje vedno bolj zavedamo, da je skrb za okolje bistvenega pomena predvsem, če si želimo, da bodo tudi prihodnje generacije deležne čim bolj kakovostnih naravnih virov. Med ekološke kazalnike bom vključila okoljsko infrastrukturo, katera bo vključevala podatke o komunalnih ureditvah in ravnanju z odpadki ter naravne in ustvarjene danosti, katere vključujejo predvsem zavarovane kulturno-zgodovinske dediščine, delež gozdov ter vodne in obnovljive vire.

Pri okoljski infrastrukturi me zanima, stanje na področju komunalne ureditve v občini in stanje na področju ravnanja z odpadki. Želim se osredotočiti na prometne povezave in na to, koliko proračunskih sredstev letno občina nameni za varovanje okolja.

Pri kazalniku naravne danosti me zanima, kolikšen delež občine zavzema zavarovano območje Natura 2000 in kako je občina ohranjena z okoljskega vidika. Izpostavila bom glavne naravne danosti v občini, ki so se ohranile skozi leta. Poleg naravnih virov pa so pomembne tudi ustvarjene danosti. Med to štejemo zavarovano kulturno-zgodovinsko dediščino, katera poleg naravnih danosti prav tako povečuje turizem v občini. Pri tem me zanima, katere kulturno-zgodovinske dediščine so se ohranile v občini.

2 TRAJNOSTNI RAZVOJ V OBČINI MENGEŠ

V prvem delu zaključne strokovne naloge je bil predstavljen teoretični pogled na trajnostni razvoj. Opisane so bile različne definicije, koncept trajnostnega razvoja in njegov razvoj

skozi čas. Teoretični del se nadaljuje z razlago ključnih kazalnikov, po katerih merimo trajnostni razvoj. V tem poglavju bom teoretični pogled na trajnostni razvoj prikazala na konkretnem primeru, preko analize treh ključnih kazalnikov trajnostnega razvoja za občino Mengeš. Še pred analizo po kazalnikih trajnostnega razvoja, pa bom najprej posvetila nekaj besed trajnostnemu razvoju slovenskih mest in na splošno predstavila občino Mengeš. V nadaljevanju pa preko analize ekonomskega, socialnega in okoljskega kazalnika s krajevno in časovno primerjavo podatkov na občinski, ponekod tudi na regionalni in državni ravni ugotovila, kako občina sledi smernicam trajnostnega razvoja. Za zaključek bom povzela glavne ugotovitve in podala priporočila za še večje doseganje trajnostnega razvoja.

2.1 Trajnostni razvoj slovenskih mest

Mesta so ključna pri gospodarskem, družbenem in kulturnem razvoju ter učinkoviti rabi virov. Stopnja produktivnosti, pretoka kapitala, trgovine, ljudi, dobrin, storitev in idej je v urbanih območjih višja, zato se tam ustvari tudi večji delež BDP-ja. Vloga mest in njihovih urbanih področij je ključna za gospodarski razvoj Slovenije in uspešnost njenih regij. Mesta se bodo v prihodnosti soočala z izzivom nujenja ustreznih storitev in kakovosti življenja vse bolj zahtevni populaciji (GFS, 2016, str. 3).

Slovenska mesta predstavljajo zaposlitvena središča z visoko izobraženimi prebivalci, saj v urbanih naseljih dela približno 95 % zaposlenih prebivalcev in okoli 70 % prebivalcev z višjo ali visoko izobrazbo. Med ključnimi razvojnimi izzivi urbanih središč Slovenije tako izstopajo problemi onesnaženja zraka, slaba dostopnost z javnim prometom, nezadostno izkoriščene urbane površine mest in neustrezno izkoriščena industrijska območja. Razvojni trendi od sodobnih mest zahtevajo nove modele upravljanja, ki bodo spodbujali zeleno rast in inovativnost ter oblikovali spodbudno okolje za investicije in sklepanje partnerstev. Trajnostni razvoj pametnih mest, kot ključni področji izpostavlja predvsem izzive energetske učinkovitosti v povezavi s trajnostno gradnjo stavb in trajnostne mobilnosti. Za trajnostni razvoj pametnih mest in kakovostno življenje v mestih sta ključni tudi področji upravljanja z vodo in energijo (GFS, 2016, str. 4-6).

Promet je eden največjih onesnaževalcev zraka v mestih, ukrepi omejevanja prometa in preusmerjanje prebivalcev na okoljsko ustrežnejše alternative mobilnosti najbolj pripomorejo k reševanju problema kakovosti zraka. Ukrepi trajne mobilnosti predstavljajo tudi izboljšanje prometnih povezav, železniške infrastrukture in javnega potniškega prometa ter spodbujanje kolesarjenja in pešačenja (GFS, 2016, str. 6).

Mesta so porabniki 80 % energije na svetu, zato je usmeritev v spodbujanje in vlaganje v energetske učinkovitost mesta, vlaganje v obnovljive vire energije in pametne upravljalvske rešitve nujna za trajnostni razvoj pametnih mest. Kar 40 % energije v mestih se porabi za grajeno okolje, zato je trajnostna gradnja poleg prometa ključen sektor trajnostnega razvoja mest, ki zelo vpliva na kakovost življenja. Naložbe v energetske učinkovitost stavb predstavljajo pomembno spodbudo za zeleno gospodarstvo in oživitev gospodarskega

sektorja gradbeništva. Med pomembne porabnike električne energije v mestu pa sodijo tudi javna svetila. Mesta po vsem svetu zato uvajajo inteligentne sisteme razsvetljave, ki omogočajo velike energijske prihranke (GFS, 2016, str. 6).

Ustrezna oskrba s kakovostno pitno vodo je prav tako nujna za nemoteno življenje in napredek. Z naraščanjem urbane populacije in spreminjanjem njenih življenjskih in prehranjevalnih navad, so mesta pred velikim izzivom nudenja zadostne količine kakovostne pitne vode svojim prebivalcem. Do leta 2050 naj bi se poraba vode povečala za kar 55 %. Zato trajnostno upravljanje z vodnimi viri pomeni učinkovito in varčno porabo vode, kar prinaša tako okoljsko, kot tudi ekonomsko korist. Ustrezno upravljanje z razpoložljivimi vodnimi viri je močno povezano s pametnim prostorskim načrtovanjem. Drugo ključno področje pametnega upravljanja vodnih virov pa je nadzor nad količino načrpane pitne vode v vodooskrbnih sistemih ter zmanjševanje njenih izgub (GFS, 2016, str. 6-7).

Pomemben del zavzema tudi pametno upravljanje, kar pomeni, da mesto vse vire, ki jih ima na voljo, uporablja čim bolj učinkovito. To velja še posebej za ključne vire, kot so nepremičnine, podjetništvo, voda, energija in mobilnost. Pomeni tudi, da mesto svoj razvoj usmerja v sodelovanje s prebivalci, jih spodbuja k redni komunikaciji in jih vključuje v odločanje o razvoju mesta ter v posamezne razvojne projekte (GFS, 2016, str. 7).

V procesu trajnostnega urbanega razvoja igrajo pomembno vlogo tudi drugi ključni akterji, kot so gospodarski akterji, strokovnjaki in univerze, neprofitne in nevladne institucije, civilna iniciativa in širša javnost. Za uspešen razvoj mest in izvajanje ciljev trajnostnega urbanega razvoja ter učinkovitost naložb v mestih je torej ključnega pomena učinkovito upravljanje, saj uspeh ni odvisen samo od medsektorskega pristopa, ampak tudi od organizacije upravljavskih struktur, njihovih kapacitet, jasnih odgovornosti in nalog na vseh ravneh ter finančne in davčne politike (GFS, 2016, str. 8).

Za uspešen razvoj mest, je na ravni občin pomembno strateško usmerjati razvoj urbanih območij ter spodbujati pametno upravljanje in razvoj ključnih sektorjev v smeri trajnostnega in zelenega gospodarstva ter pametnih mest. Usmerjanje razvoja mest zahteva celovit pristop, vključevanje različnih akterjev v procese odločanja, partnersko sodelovanje in dialog (GFS, 2016, str. 9-11).

2.2 Predstavitev občine Mengeš

Občina Mengeš je del osrednjeslovenske regije, ki se nahaja v podalpski ravnini Kamniških Alp. Po površini meri približno 22 kvadratnih kilometrov (v nadaljevanju km²) in se je leta 2016 uvrščala na 197. mesto. Istega leta je imela občina približno 7.720 prebivalcev, od tega je bilo 3.700 moških in 4.020 žensk. Prav tako se je po številu prebivalcev uvrščala na 197. mesto. Ker je osrednjeslovenska regija najgosteje naseljena regija, največja po številu prebivalcev in zaseda drugo mesto po površini, je v občini Mengeš leta 2016 na km² površine v povprečju živelo 345 prebivalcev, kar pomeni, da je bila gostota naseljenosti v občini

večja, kot v celotni državi (SURS, brez datuma g). Župan občine Mengeš je Franc Jerič, ki skupaj s podžupanom Bogo Ropotarjem, občinsko upravo, občinskim svetom ter občani in občankami ustvarja prijazno in urejeno občino (Občina Mengeš, 2011a). Grb občine upodablja moder trnek, katerega so nosili nekdanji vitezi, lastniki nekdanjega gradu na Gobavici nad Mengšem (Občina Mengeš, 2011b). Zastava občine vsebuje tudi grb, kateri je lociran na sredini zgoraj. Zastava pa je razdeljena po sredini na levo in modro polje (Občina Mengeš, 2011c).

Občina je od glavnega mesta Slovenije, Ljubljane oddaljena 15 kilometrov severovzhodno v smeri proti Brniku. Skoraj polovica občine je hribovje, ostalo pa obsega ravnina. Najvišjo točko na 594 metrih doseže v Debelem vrhu nad naseljem Dobeno. Dobeno je priljubljena turistična točka, predvsem zaradi domačih specialitet, stiku z živalmi in naravo ter kolesarskih poteh. Sicer pa je neposredno nad Mengšem najvišja Gobavica, katera meri 435 metrov. Na Gobavici stoji Mengeška koča, ki sodi med bolj obiskane turistične točke, pod njo pa poteka rekreacijska trim steza. Ob severnem vznožju Gobavice so postavljene tudi tri smučarske skakalnice, ki skozi leto privabijo predvsem mlajše skakalce in skakalke. Ob južnem vznožju pot vodi do Cegvenškega jezera, kjer so naseljene redke živali in raznovrstno rastlinje. Ravninski svet se razprostira med 248 metri in 302 metri nadmorske višine. Razen naselja Dobeno, katero je hribovito, ležijo ostali trije kraji Mengeš, Loka in Topole na ravnini. Ker je podnebje zmerno kontinentalno, pomeni, da so poletja vroča, zime mrzle in padavine ugodno razporejene preko celega leta. Manj ugodna za poljedelsko proizvodnjo so ravninska tla, katera so pretežno prodnata in jih prekriva le tanka plast humusa. Včasih je bilo to izrazito kmečko naselje. Kmetijstvo je bilo temelj gospodarstva, katero pa je skozi leta precej usahnilo. Na zahodnem obrobju Mengeškega polja nad krajem Loka pri Mengšu stoji center namenjen razvoju kmetijstva in podeželja Jablje. Neposredno nad centrom pa se nahaja Grad Jablje, kateri je na spisku kulturnih spomenikov Slovenije. Danes ima v gradu prostore Center za evropsko prihodnost. Pod gradom teče eden izmed pritokov potoka Šumber, ki se zliva v potok Pšata, ki teče čez občino in priteka na površje pod Krvavcem. Prepoznavnost kraja je tudi cerkev sv. Mihaela. V cerkvi je zadnje življenjsko delo največjega slovenskega arhitekta Jožeta Plečnika, to sta krstilnica in spovednica. Včasih je bila občina pomembno slamnikarsko središče. Med pomembnejše obrti pa je spadalo tudi pečarstvo, sedlarstvo, pivovrstvo, kovaštvo, mizarstvo idr. Izdelava glasbil je ime občine poneslo v svet. Ena izmed največjih tovarn je bila Melodija Mengeš in še danes se občine drži naziv glasbeno mesto. Se je pa v zadnjih letih predvsem zaradi prometne lege razcvetelo prevoznništvo. Občina je tako postala z leti bolj upravno in industrijsko središče. Razvoj podjetništva in industrije se ustvarja v industrijski coni v Mengšu. V kraju deluje kar nekaj srednje velikih podjetij, med večjimi pa sta obrat farmacevtske tovarne Lek in Filc Mengeš. Pomembni nosilci kulturnega in družabnega življenja pa so društva, nekatera že z več kot stoletno tradicijo. Preko trideset društev deluje v občini, ta pa obsegajo vse od kulturnih, športnih, humanitarnih in čebelarških dejavnosti. V občini delujejo tudi tri prostovoljna gasilska društva Mengeš, Topole in Loka. Vsako leto v mesecu septembru poteka Mihaelov sejem, ki sodi med najstarejše ohranjene tradicije v

kraju. V okviru sejma poteka tudi tradicionalna Slovenska koračnica, na kateri gostijo godbe iz cele Slovenije. V zadnjih letih pa med bolj prepoznavne kulturne dejavnosti spadajo različne prireditve v Kulturnem domu in sicer v okviru Špas teatra, kateri gosti številne znane predstave in igralce. Tudi športna društva vedno bolj privabljajo k športnemu udejstvovanju tako mlade kot tudi starejše občane in občanke, zato je med večjimi projekti v občini planirana tudi gradnja nove športne dvorane (Lex localis, brez datuma, str. 3).

2.3 Analiza občine po kazalnikih trajnostnega razvoja

Za analizo trajnostnega razvoja v občini Mengeš, bom uporabila prirejen izbor kazalnikov, kateri so bili predstavljeni v prvem, teoretične delu naloge pod tabelo 1, ter v nadaljevanju predstavljeni tudi teoretično. Izbor prirejenih kazalnikov pa je predstavljen v spodnji tabeli 2. Osnovni viri podatkov za analizo bodo predvsem podatkovne baze Statističnega urada Republike Slovenije. Poskusila bom pridobiti čim bolj ažurne podatke, kar pomeni, da gre lahko tudi za različne časovne preseke. Podatke o izbrani občini bom pridobila tudi iz drugih sekundarnih virov. Nekateri kazalniki bodo lahko prikazani tudi na širšem geografskem območju občine in Slovenije, saj k občini Mengeš spadajo tudi naselja Loka pri Mengšu, Topole in Dobeno.

Tabela 2: Kazalniki za analizo trajnostnega razvoja v občini Mengeš

EKONOMSKI KAZALNIKI	DRUŽBENO-SOCIALNI KAZALNIKI	EKOLOŠKI KAZALNIKI
<p>Ekonomska razvitost</p> <ul style="list-style-type: none"> – BDP na prebivalca – BDV na prebivalca – Bruto osnova za dohodnino na prebivalca 	<p>Demografski trendi</p> <ul style="list-style-type: none"> – Gostota poselitve – Stopnja rasti prebivalstva – Indeks staranja prebivalstva 	<p>Okoljska infrastruktura</p> <ul style="list-style-type: none"> – Količina zbranih odpadkov – Kakovost površinskih vodotokov in zraka – Izdatki za varstvo okolja
<p>Investicijska intenzivnost in izvozna usmerjenost</p> <ul style="list-style-type: none"> – Investicijska intenzivnost in delež izvozne usmerjenosti v občini 	<p>Trg delovne sile</p> <ul style="list-style-type: none"> – Stopnja registrirane brezposelnosti – Izpostavljene skupine brezposelnih oseb 	<p>Naravne danosti in kulturno-zgodovinska dediščina</p> <ul style="list-style-type: none"> – Delež zavarovanih območij (Natura 2000) – Gozdnate površine
<p>Zaposlitvena struktura</p>	<p>Izobrazbena struktura</p> <ul style="list-style-type: none"> – Izobrazbena struktura prebivalstva – Število vpisanih študentov 	
<p>Turizem in kmetijstvo</p> <ul style="list-style-type: none"> – Turistične točke – Delež obdelanih kmetijskih površin na prebivalca 		

Prirejeno po Nared & Perko (2009, str. 265) in lastno delo.

2.3.1 Ekonomski kazalniki

Pri ekonomskih kazalnikih bom najpej izpostavila BDP na prebivalca. Kot že omenjeno pri teoretični razlagi kazalnika, nam ta ne pokaže najbolje, kakšna je ekonomska uspešnost posamezne občine, ampak zajame vrednost celotne države ali regije. Kljub temu pa bom pri tem kazalniku vključila podatke tako za celotno državo kot osrednjeslovensko regijo, kar bo služilo kot uvod v naslednji kazalnik BDV na prebivalca. Slednji nam ponazori, kakšna je dejanska ekonomska uspešnost občine.

BDP na prebivalca ni najboljši pokazatelj ekonomske uspešnosti regije ali občine tudi zaradi tega, ker ne prikaže nujno dohodka, kateri je na razpolago gospodinjstvom v posamezni regiji, saj so pomemben člen dnevni migranti, ki prispevajo k dohodku svojega gospodinjstva v regiji, v kateri živijo. Zato imajo regije, v katero dnevno prihaja večje število delovnih migrantov tudi višji BDP na prebivalca kot regije, v katere jih prihaja manj. V osrednjeslovenski regiji je bila vrednost BDP na prebivalca v letu 2016 za 40 % višja od državnega povprečja. Ta je znašala 19.576 evrov (v nadaljevanju EUR) medtem, ko je v regiji ta vrednost bila 27.644 EUR. V istem letu so se povečale tudi regionalne razlike v BDP na prebivalca. Najuspešnejša je bila osrednjeslovenska regija, katera je ustvarila za 2,6-krat višji BDP na prebivalca, v primerjavi z najmanj uspešno zasavsko regijo (SURS, 2017b). BDP na zaposlenega je v občini Mengeš leta 2016, v mesecu marcu znašal 0,8 %, v letu 2017 pa se je vrednost povečala na 1,5 % (Občina Mengeš, 2018).

BDV na prebivalca je bila v letu 2016 prav tako med najvišjimi v osrednjeslovenski regiji. Ta je v povprečju ustvarila skoraj 37 % vse BDV v Sloveniji. Najvišja BDV je bila ustvarjena v storitvenih dejavnostih, s 78,4 %. Izpostavila bi tudi BDV na zaposlenega, katera opredeljuje produktivnost dela v gospodarskih družbah. Ta je v osrednjeslovenski regiji bila za 10 % višja od slovenskega povprečja ter prav tako tudi višja od deleža BDV na prebivalca (SURS, 2017b). Osrednjeslovenska regija obsega 25 občin, med katere sodi tudi občina Mengeš. Gospodarske družbe so v občini Mengeš med obdobjem 2013 in 2016 ustvarile v povprečju 51.784 EUR BDV na zaposlenega (MFRS, brez datuma, str. 4).

Bruto osnova za dohodnino na prebivalca je po regijah že od leta 1995 dokaj stabilna. Najbolj od povprečja pa odstopa osrednjeslovenska regija. Nadpovprečne vrednosti dosegajo dobro petino več od slovenskega povprečja. Tudi v letu 2004 ni bilo bistvenih sprememb glede na prejšnja leta, še vedno je najbolj izstopala osrednjeslovenska regija (VRS, brez datuma, str. 117). Vrednost indeksa je bila v letu 2004 ponovno med najvišjimi (121,7) v primerjavi z ostalimi regijami. V občini Mengeš je med letom 2012 in 2015 v povprečju bruto osnova za dohodnino na prebivalca znašala 9.457 EUR (MFRS, brez datuma, str. 4). V letu 2016 pa je občina prejela tudi za 11.632 EUR finančne izravnave (Občina Mengeš, 2017b, str. 7).

V letu 2016 so v Sloveniji investicijske aktivnosti v osnovna sredstva glede na prejšnje leto upadle. Te so bile nižje za 5%, njihova vrednost je bila okoli 5 milijard EUR. Največji del vrednosti investicij so ustvarile predelovalne dejavnosti (v 2016: 25 %; 9 % višja glede na

leto 2015), dejavnosti javne uprave, obrambe in obvezne socialne varnosti (v 2016: 23 %; 29 % nižja glede na leto 2015). Največji delež vrednosti investicij v letu 2016 so bile v osrednjeslovenski regiji (v letu 2016: 47 % vrednosti vseh investicij). V občini Ljubljana je bilo ustvarjenih 40 % vrednosti vseh investicij (Ilič, 2017, str. 1).

V občini Mengeš je za leto 2017 in 2018 glavna investicija športna dvorana. Investicija je ocenjena na 4.459.100 milijonov EUR. Sledita postavki za vzdrževanje in obnovo cest ter prizidek k Osnovni šoli Mengeš. Za vzdrževanje in obnovo cest je predvidenih 16 investicij. Med pomembnejšimi je gradnja južne povezovalne ceste, ki bo mengeško obvoznico povezala z novim naseljem v bližini ter razbremenila promet skozi center mesta. Povečana so bila tudi sredstva za Mladinski center AIA, kateri skrbi za aktivno udejstvovanje vse več mladih, vključuje pa tudi starejšo populacijo. V sodelovanju s točko VEM in območnim razvojnim partnerstvom Središče Slovenija, so pristopili tudi k petim skupnim projektom občin območja LAS- Lokalna akcijska skupina (Domžale, Mengeš, Komenda, Trzin, Vodice in Medvode). V okviru skupnih projektov je med drugim planirano tudi urejanje povezanih kolesarskih stez, mokrišč idr. Glavni cilj projektov je ohranjanje narave in njenih virov ter dostopnost in razvoj lokalne skupnosti (Občina Mengeš, 2017a). Investicijska intenzivnost v občini je vzpodbudna. Vsako leto namenijo vsaj tretjino proračuna za investicije. Planiranih je vedno več projektov, namenjenih izboljšanju kakovosti življenja prebivalcev in ohranjanju naravnih danosti (Dr. Ferik & Partner d. o. o., 2010, str. 29).

Osrednjeslovenska regija spada v Sloveniji med statistično bolj razvite regije ter tudi med bolj izvozno usmerjene regije. Ustvarjeni prihodki na tujem trgu gospodarskih družb so se v letu 2017 glede na lansko leto povečali za 22 %, kar pomeni, da so ti vrednostno znašali 13.506 milijonov EUR. Samostojni podjetniki so v letu 2017 povečali prihodke na tujem trgu glede na leto 2016 za 14 %, kar vrednostno znaša 11 milijonov EUR. V osrednjeslovenski regiji v letu 2017 ni bilo srednjih in velikih zadrug, ampak so prevladovale majhne in mikro zadruge, katere so v regiji ustvarile 94 % vseh prihodkov v letu 2017 ter na tujem trgu za 12.525 milijonov EUR (AJPES, 2018, str. 70). Glavno dejavnost v regiji predstavlja trgovina, kateri sledijo vzdrževanje in popravila motornih vozil. Gospodarska aktivnost v regiji je živahna, kar posledično prinaša tudi večjo možnost zaposlovanja. Glede na podjetja, ki vlagajo velika sredstva v razvoj novih produktov, se vedno več manjših podjetij zaveda pomena razvoja novih proizvodov in storitev, kar jim zagotavlja prednost pri vstopu na mednarodni trg (Ivanc, 2017, str. 11).

Položaj izvoznih podjetij se je v občini Mengeš v zadnjih treh letih izboljšalo. V občini deluje 281 gospodarskih družb, katere so v letu 2017 ustvarile 93.626 milijonov EUR prihodkov na tujem trgu. V istem letu so glede na regijo v občini najbolj povečali prihodke podjetniki in sicer za 21 %, glede na leto 2016. Čisti prihodki od prodaje podjetnikov pa so v občini lansko leto znašali 44.750 milijonov EUR (AJPES, 2018, str. 65). V občini Mengeš ima sedež tudi znano in uspešno slovensko podjetje Interblock, katerega lastnik je Joc Pečecnik. Podjetje se ukvarja s proizvodnjo elektronsko vodenih igralnih avtomatov za igre na srečo, katere proizvajajo v Sloveniji in prodajajo na domačem in tujem trgu. S svojimi

produkti so navzoči v več kot sto državah. V letu 2015 so prihodke od prodaje na tujem trgu povečali za več kot 36 % (Mihajlović, Petrov, Pušnik & Ugovšek, 2015).

Zaposlitvena struktura je dober pokazatelj razvitosti gospodarstva tako na ravni regije kot občine. Bolj razvite občine imajo ponavadi nižji odstotek delovno aktivnega prebivalstva zaposlenega v kmetijstvu in obratno. V osrednjeslovenski regiji je bilo v letu 2016 število kmetijskih gospodarstev 7.621 (SURS, brez datuma c). Po podatkih Statističnega urada in popisa prebivalstva iz leta 2002, pa je bilo v občini Mengeš, kot delovno aktivno prebivalstvo z nazivom kmetovalec v letu 2007 registriranih 11 oseb (SURS, 2002). Dve leti kasneje se je število teh zmanjšalo, v občini pa je bilo aktivnih le še 6 kmetij (Lex lokalis, brez datuma, str. 3). Po podatkih sodeč, se kmetijska dejavnost v občini opušča in v ospredje prihajajo zaposlitve v storitvenem sektorju in industriji. Zaposlitvena struktura v občini je povprečna, saj primanjkuje delovnih mest in podjetij, ki bi zaposlovala visoko izobražen kader (Dr. Ferik & Partner d. o. o., 2010, str. 12).

Po analizi projekta »VIS Mengeš«, je marca leta 2012 občina prvič izpostavila nekaj uresničenih, kot tudi neizvedenih planov projekta. Pri kazalniku turizma je bilo ugotovljeno, da je bilo število nočitev v občini leta 2011 za 247 manjše od predvidenega števila nočitev, katero je bilo planirano na 394 nočitev ter število turističnih postelj za 7 manjše od plana, kateri je bil 37 postelj (Mažgon, Jerič & Kos, 2012, str. 2). Ponudba nočitev je še v razvoju, saj zaradi ugodne prometne lege in povezav, ki vodijo skozi mesto in bližine glavnega mesta Slovenije, Ljubljane, veliko turistov v občini ostane le en dan. Glavne pomanjkljivosti, ki zavirajo razvoj turizma in bi jih bilo potrebno v prihodnosti izboljšati so: pomanjkanje prenočišč, gostinske ponudbe, neučinkovita promocija, premalo izkoriščena kulturna dediščina ter premalo prireditev. V Mengšu se nahaja tudi edini hotel Harmonija, kateri poleg prenočevanja in gostinske ponudbe omogoča tudi vrsto športnih in wellness doživetij. Med najbolj priljubljene turistične destinacije pa občani, kot tudi turisti navajajo Mengeško kočjo na Gobavici, kmečki turizem Dobeno, trim stezo na Gobavico, grad Jablje, športni park, pot na Rašico ter bolj znani Špas teater (Dr. Ferik & Partner d. o. o., 2010, str. 52-53).

Tradicionalno kmetijstvo se v občini opušča. Ker je v letu 2009 bilo aktivnih le še 6 kmetij, sklepam da je teh do sedaj še manj. Vedno bolj pa se v občini usmerjajo v razvoj kmečkega turizma, kateri poleg klasične kmetijske dejavnosti ponuja kombinacijo prenočišč in gostinske ponudbe. V letu 2010 je bilo v občini 559 hektarov vseh kmetijskih zemljišč in 132 hektarov gozdnih površin. Glede na leto 2000, je bilo kmetijskih zemljišč približno 701 hektar in gozdnih površin 226 hektarov. Iz pridobljenih podatkov lahko sklepam, da se skozi leta površine vedno bolj krčijo in uporabijo za grajenje novih stanovanjskih naselij ter poslovnih, obrtnih in industrijskih con (SURS, brez datuma b).

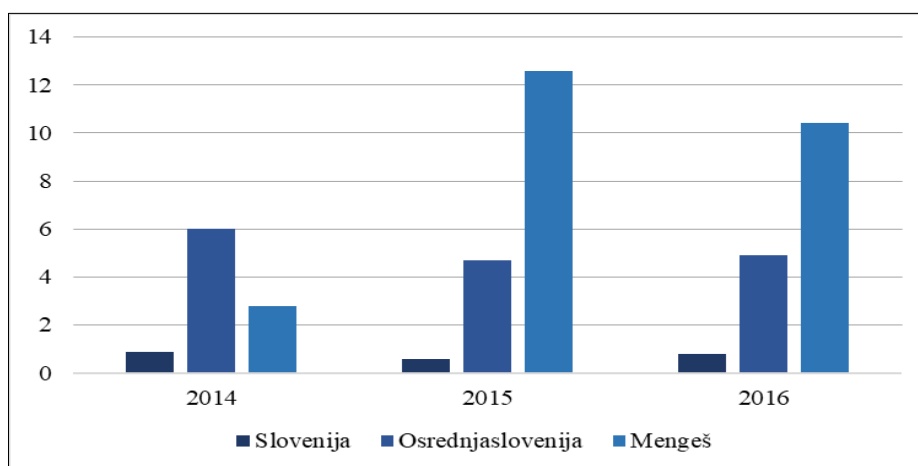
2.3.2 Družbeno-socialni kazalniki

Občina Mengeš meri 22 km² in se po površini med slovenske občine uvršča na 197. mesto. Sredi leta 2016 je v občini živel 7.720 prebivalcev. Na km² površine občine je živel 0

povprečju 345 prebivalcev. To število nam pove, da je občina gosto poseljena, saj je tu večja gostota poseljenosti, kot v celotni državi, saj je ta leta 2016 znašala 102 prebivalca na km² (SURS, brez datuma g).

Demografska gibanja v občini so ugodna. Slika 3 spodaj prikazuje, da je v letu 2015 bilo zaznati pozitivno gibanje prebivalstva, saj je bilo število tistih, ki so se odselili nižje od števila tistih, ki so se v občino priselili. Na 1.000 prebivalcev v občini je bila stopnja selitvenega prirasta leta 2015 najvišja izmed spodaj navedenih obdobj. Ta je znašala 12,6 na 1.000 prebivalcev (SURS, brez datuma e). Prav tako je bila tudi leto kasneje pozitivna rast, ta je znašala 10,4 na 1.000 prebivalcev. Istege leta je bil pozitiven tudi seštevek naravnega in selitvenega prirasta v občini, ta je na 1.000 prebivalcev znašal 6,2 (SURS, brez datuma f).

Slika 2: Stopnja selitvenega prirasta v Sloveniji, osrednjeslovenski regiji in občini Mengeš v obdobju 2014-2016 (na 1.000 prebivalcev)

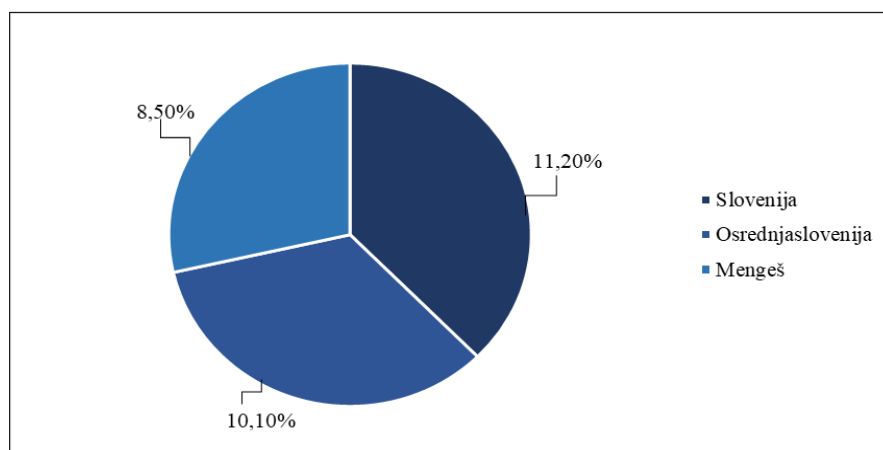
Vir: SURS (brez datuma d), SURS (brez datuma e), SURS (brez datuma f), SURS (brez datum h), SURS (brez datuma i), SURS (brez datuma j) in lastno delo.

Povprečna starost občanov je bila leta 2016, 41,7 leta in je nižja od povprečne starosti prebivalstva Slovenije, ki znaša 42,9 leta. Tudi v občini Mengeš je bilo med prebivalci število najstarejših večje od števila najmlajših, vendar pa je demografska struktura kljub temu ugodna. Na 100 oseb, starih od 0 do 14 let je prebivalo 105 oseb starih 65 let ali več. To razmerje nam pove, da je bila vrednost indeksa staranja nižja glede na vrednost indeksa staranja za celotno Slovenijo, ki znaša 125. Prav tako nam pove tudi to, da se povprečna starost prebivalcev v občini v povprečju dviga počasneje, kot v celotni Sloveniji. Zanimivo je tudi to, da je bilo v občini med ženskami manj takšnih, ki so bile stare 65 let in več, kot tistih, ki so bile stare manj kot 15 let, kar je značilnost le redkih slovenskih občin. Pri moških pa je bila situacija ravno obratna (SURS, brez datuma f).

Slika 4 na naslednji strani prikazuje, da je bilo leta 2016 v občini med aktivnim prebivalstvom v povprečju registriranih 8,50 % brezposelnih oseb (SURS, brez datuma g),

kar je manj od povprečja v državi, 11,20 % in regiji, 10,10 % (SURS, brez datuma j). Med osebami starimi od 15 do 64 let je bilo isto leto približno 63 % delovno aktivnih oseb, kar je več od slovenskega povprečja, 60 %. (SURS, brez datuma f). Med brezposelnimi osebami pa je bilo kot v večini slovenskih občin več žensk kot moških (SURS, brez datuma g). Glede na to, da je v občini industrijska cona s številnimi podjetji, pa se občina kljub temu sooča s problematiko zaposlovanja v domačem kraju, predvsem s tistimi, ki imajo višjo ali visoko izobrazbo. Razlog je predvsem slaba ponudba delovnih mest, zaradi tega vse več občanov tudi dnevno migrira v bližnja regijska središča, kot so Domžale, Trzin in Ljubljana, kjer je ponudba delovnih mest bolj raznolika. Tudi indeks delovne migracije se z leti povečuje. Ta je v občini leta 2016 znašal 71,1 v letu 2017 pa se je povečal na 73,8 (SURS, brez datuma a).

Slika 3: Registrirana brezposelnost aktivnega prebivalstva v Sloveniji, osrednjeslovenski regiji in v občini Mengeš v letu 2016

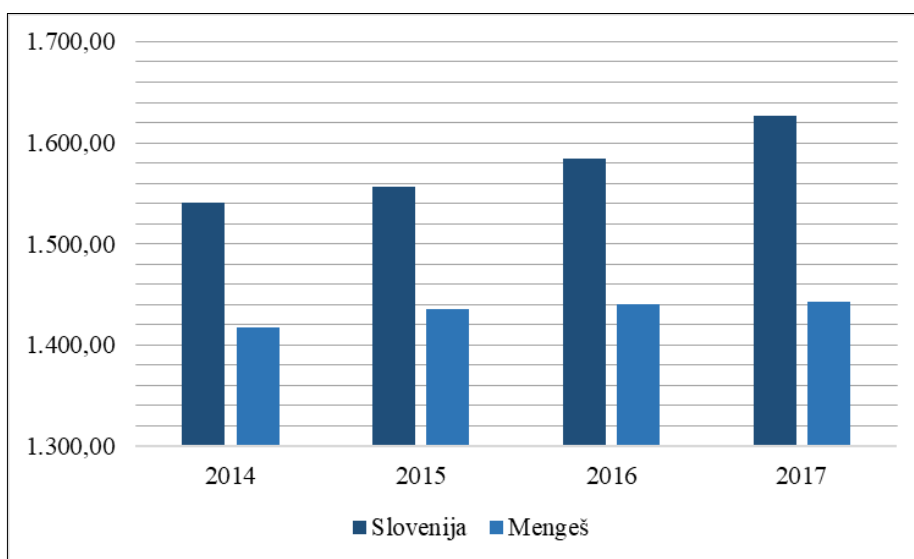
Vir: SURS (brez datuma d), SURS (brez datuma f) in lastno delo.

V občini Mengeš je delež registriranih brezposelnih žensk višji glede na delež registriranih brezposelnih moških. Vrednost je leta 2016 znašala 9,9 %, kar je za 2,5 odstotne točke manj glede na celotno državo (vključene le brezposelne ženske). Razlika med stopnjo registrirane brezposelnosti za ženske in moške je bila v občini istega leta 37 %, kar je za 15,4 % več kot v celotni državi (SURS, brez datuma g). Delež brezposelnih žensk v skupnem številu brezposelnih oseb pa je istega leta znašal 55,8 %. Visoka sta tudi deleža brezposelnih oseb, katere so stare 50 let in več (32,7 %) in tistih z osnovnošolsko izobrazbo ali manj (29,8 %). Prav tako je v občini visok tudi delež dolgotrajno brezposelnih oseb, ta znaša kar 51,8 %. V tem primeru bi morala občina v prihodnje bolj poskrbeti za vključevanje teh oseb na trg dela, z različnimi spodbudami in programi usposabljanj. Delež brezposelnosti iskalcev prve zaposlitve in tistih ki so stari od 15 do 29 let je v občini sicer manj, glede na starejšo populacijo, kar pa povezujem s tem, da se mladi in bolj izobraženi po končanem študiju, predvsem zaradi slabših možnosti zaposlitve v domačem kraju zaposlijo v drugih občinah, v osrednjeslovenski ali drugi regiji (ZRSZ, 2017, str. 92).

Izobrazbena struktura v občini Mengeš je povprečna. Še vedno je največ prebivalcev s srednješolsko izobrazbo. V letu 2016 jih je bilo okoli 3.392, kar znaša 1,5 % povprečja regije (SURS, brez datuma m). Naslednje leto se je število le-teh za malenkost zmanjšalo in sicer na 3.345 prebivalca. V občini se je v letu 2017, glede na prejšnje leto povečalo število prebivalcev z višješolsko in visoko izobrazbo, iz 1.567 prebivalcev na 1.656 prebivalcev, kar je skoraj za 100 prebivalcev več. V letu 2017 se je zmanjšalo število tistih, ki so brez izobrazbe ali pa imajo nepopolno osnovnošolsko izobrazbo. Še vedno pa je ta številka precej visoka, saj je glede na število prebivalcev, ki imajo višješolsko in visoko izobrazbo ta manjša le za približno 230 prebivalcev (SURS, brez datuma n). Menim, da je sprememba v izobrazbeni strukturi predvsem posledica večjega števila novih prebivalcev, ki so se preselili v občino v zadnjem obdobju.

Zaradi slabše izobrazbene strukture prebivalcev in slabših zaposlitvenih možnosti v občini, je posledično tudi nižja povprečna bruto plača na zaposlenega, kar povzroči tudi nižji življenjski standard v občini. Povprečna bruto in neto plača v občini je v primerjavi s Slovenijo in osrednjeslovensko regijo pod povprečjem. Slika 5 spodaj prikazuje povprečno bruto plačo na zaposlenega v občini in Sloveniji. Vrednosti pri obeh skozi leta enakomerno rastejo, je pa v občini lansko leto zaznati manjšo rast. Istega leta je povprečna bruto plača na zaposlenega v občini vrednostno znašala 1.442,15 EUR, kar je manj od povprečja Slovenije (SURS, brez datuma l). V osrednjeslovenski regiji je bila povprečna bruto plača glede na slovensko povprečje za 10 % višja. Povprečna neto plača istega leta pa je v občini vrednostno znašala 955,72 EUR, kar je približno 90 % povprečja Slovenije. Glede na povprečje osrednjeslovenske regije in celotne države, pa je bila v regiji povprečna neto plača višja za 8,5 % (SURS, brez datuma k).

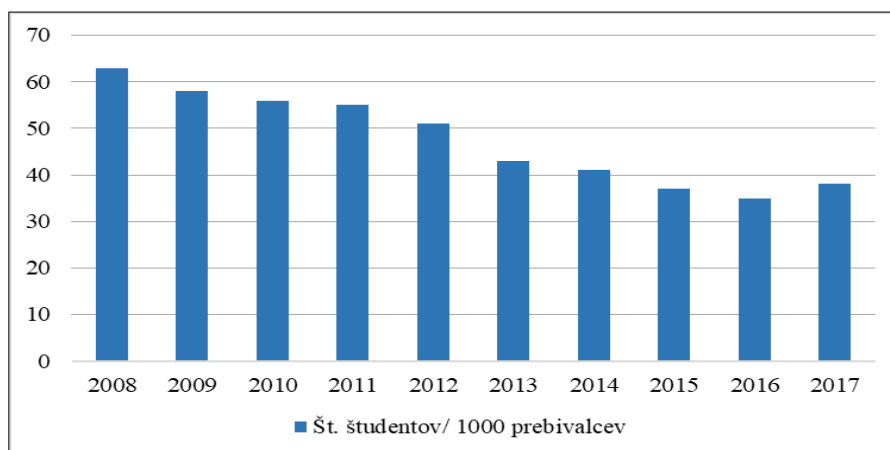
Slika 4: Povprečna bruto plača na zaposlenega v Sloveniji in v občini Mengeš v obdobju 2014-2016 (v EUR)

Vir: SURS (brez datuma l) in lastno delo.

Terciarno izobraževanje oziroma visoko in višje strokovno izobraževanje je v Sloveniji leta 2016 zaključilo 30.967 diplomantov, kar je približno 15 diplomantov na 1.000 prebivalcev. 32 % občin je imelo več diplomantov na 1.000 prebivalcev, kot znaša slovensko povprečje. Med regijami je bila osrednjeslovenska regija tistega leta na prvem mestu po številu diplomantov, saj je imela 17 diplomantov na 1.000 prebivalcev. Slika 6 spodaj prikazuje, da je bilo v občini Mengeš, v letu 2016 število študentov na 1.000 prebivalcev 35, leto kasneje pa se je število študentov na 1.000 prebivalcev povečalo na 38. Od leta 2008 do leta 2014 je bilo v občini število študentov na 1.000 prebivalcev občutno večje, kot v lanskem letu in letu pred tem. Največje je bilo leta 2008, ko je vrednost znašala 63 študentov na 1.000 prebivalcev, nato pa je vse do leta 2017 število le-teh zmanjševalo (SURS, 2018). Število diplomantov na 1.000 prebivalcev je bilo leta 2016 za 1 diplomanta večje kot je sicer slovensko povprečje, saj je bila vrednost 16 diplomantov na 1.000 prebivalcev (SURS, brez datuma g). Vendar pa menim, da je posledica nižjega števila študentov in diplomantov v občini v tem, da se po končanem izobraževanju ti ne vračajo več nazaj v domači kraj, ampak si nastanitev in delo najdejo v drugih občinah ali regijah, vse več pa se jih odloči tudi za selitev v tujino.

Slika 5: Število študentov v občini Mengeš v obdobju 2008-2017 (na 1.000 prebivalcev)

Vir: SURS (2018) in lastno delo.

2.3.3 Ekološki kazalniki

Stanje na področju komunalne ureditve v občini se je skozi leta izboljšala, vendar je v občini odnos do okolja še vedno povprečen. V letu 2016 je bilo za varovanje okolja in naravne dediščine iz občinskega proračuna namenjenih okoli 2,6 milijona EUR (Občina Mengeš, 2017b, str. 20). Na področju ravnanja z odpadki je veliko pomanjkljivosti, saj je cena odvoza odpadkov med višjimi glede na ostale občine (približno 27, 63 EUR/ mesec (Lončar, 2017), poleg tega pa je premalo ekoloških otokov, informiranja in ozaveščanja ljudi o ločevanju odpadkov, kar je vzrok slabega ločevanja odpadkov. Po mestu je zaznati tudi manj košev za smeti, predvsem od sprehajalnih poteh. V letu 2014 je bilo v občini 293 kilogramov

komunalnih odpadkov na prebivalca, v letu 2016 pa se je število povečalo na 339, kar pomeni, da se približujemo številu 347 kilogramov odpadkov na prebivalca, kot znaša ta v celotni Sloveniji (SURS, brez datuma g). V občini je bila povprečna tudi oskrba z vodo, katero pa so v lanskem letu s pomočjo sredstev iz Kohezijskega sklada obnovili. Za odvajanje in čiščenje odpadne vode na območju Domžale-Kamnik, je bila vrednost projekta približno 39 milijonov EUR. Na področju oskrbe s pitno vodo na območju Domžale-Kamnik pa je vrednost projekta znašala približno 11 milijonov EUR (UKOM, brez datuma, str. 5). Kakovost vode je bila povprečna, saj je bilo v njej preveč dodanega klora, ob večjem deževju pa je bila voda umazana zaradi zastarele napeljave. Pomanjkljiva so tudi območja potokov in jezer, saj so nabrežja neurejena in zapuščena, ker ni nadzora nad izpusti v potok, so ta večkrat tudi onesnažena. V zadnjih letih, se je poslabšala tudi kakovost zraka in stanje hrupa, saj je mesto prenasičeno s prometom, ki poteka skozi mesto, zaradi nedokončanega dela obvoznice Želodnik-Mengeš-Vodice, za katero je občina planirala, da se bodo dela končala do konca leta 2018, ampak so zaradi nesoglasij trenutno v mirovanju. Veliko je tudi zračnega prometa, kar še dodatno povzroča hrup in onesnaženost zraka. Občina bi morala več pozornosti nameniti skrbi za okolje ter večkrat organizirati čistilne akcije, s katerimi bi se tudi prebivalci zavedali kako pomemben je odnos do narave in jih spodbujati v še večjo okoljsko ozaveščenost (Dr. Ferik & Partner d. o. o., 2010, str. 61).

V letu 2016 je 38,5 % površine v občini zavzemalo zavarovano območje Natura 2000 (MFRS, brez datuma, str. 4). V občini je veliko ohranjene naravne in kulturno-zgodovinske dediščine. Med naravne danosti v občini spadajo: Staretovo drevored, park Oranžerija, Grad Jablje in potok Pšata. Med kulturno-zgodovinsko dediščino pa spadajo; cerkev sv. Mihaela, spodnji in zgornji Staretovo grad, grad Jablje, kip Franca Jelovška in spomenik Janeza Trdine (NELUS, Bojan Flander s.p., brez datuma). Pomemben naravni vir občine je tudi gozd, se pa zaradi opuščanja obdelovanja kmetijskih zemljišč in vse večjega priseljevanja novih prebivalcev v občino te danosti krčijo, saj se vedno več površin spreminja v poseljena območja. V občini še ni razvito upravljanje z obnovljivimi viri energije, se pa vedno bolj zavzemajo, da bi vedno več javnih ustanov imelo vgrajene energetske varčne in solarne sisteme (Eco Consulting, 2008, str. 14).

3 UGOTOVITVE ANALIZE IN PRIPOROČILA ZA IZBOLJŠAVO

S pomočjo sekundarnih virov, s katerimi sem pridobila podatke in analizirala trajnostni razvoj v občini Mengeš, bom za zaključek povzela glavne ugotovitve analize in podala priporočila za izboljšavo. Z izbranimi kazalniki sem skozi zaključno strokovno nalogo analizirala tri ključna področja trajnostnega razvoja in sicer ekonomsko, družbeno-socialno in ekološko področje. Pri vsakem kazalniku bom v nadaljevanju izpostavila ključne ugotovitve ter podala priporočila za izboljšavo. V prilogi 1 so predstavljene tudi ocene po posameznih področjih kazalcev trajnostnega razvoja, izdelane po lastni presoji glede na analizo trajnostnega razvoja v občini in na podlagi lastnih opažanj. Priloga 2 pa vključuje

povzetek izbranih ukrepov po posameznih področjih in izbrane cilje do leta 2025, ki so planirani po projektu »VIS Mengeš« vizija in strategija občine Mengeš.

Preko analiziranja ekonomskih kazalnikov, sem ugotovila, da je bila v preteklosti kmetijska dejavnost v občini temelj gospodarstva. Ta se vse do danes vedno bolj opušča, zato je pomembno, da občina preostanek prebivalstva, ki se še aktivno ukvarja s kmetijstvom zaščiti in ohrani njihov položaj tudi v prihodnosti. V občini je razvito tudi kulturno področje, katero pa potrebuje več prepoznavnosti s strani prebivalstva sosednjih občin in tujih turistov. Športna dejavnost je med prebivalci občine Mengeš med bolj priljubljenimi, saj ponuja številne rekreacijske možnosti, vendar pa ne privablja dovolj ljudi.

V nadaljevanju sem izpostavila priporočila, na zgornje ugotovitve, za katera menim, da so ključna tri področja v občini, katera so za nadaljni razvoj v občini, na ekonomskem področju najbolj pomembna, če občina želi v prihodnosti postati prepoznavna, tako s strani domačih kot tujih turistov.

Priporočilo 1: Kmetijstvo v povezavi s turizmom

Možnost za ohranitev kmetijske dejavnosti v občini je usmeritev v sonaravno kmetovanje. Predvsem v ekološko in biološko predelavo vrtnin in sadja ter povezava kmetijstva s turizmom. Kmetom bi občina morala omogočiti dodatna usposabljanja in izobraževanja o podjetništvu in načinu pridelave lokalne hrane z dodano vrednostjo. V občini sicer imamo tržnico, vendar pa ta ni najbolj obiskana. Razlog je predvsem v tem, da ni dovolj prepoznavna širši javnosti, zaradi tega posledično upada tudi zanimanje med ponudniki izdelkov. Z večjo promocijo in zgoraj navedenimi ukrepi, bi tako pripomogli k večji prepoznavnosti občine.

Priporočilo 2: Kultura v povezavi s turizmom

Drugo področje, ki se je v zadnjih letih bolj razvilo v občini je kulturna dejavnost. Najbolj znani Špas teater v času predstav sicer gosti večje število domačih in tujih turistov, vendar pa število predstav ni tako pogosto. Med domačimi prebivalci je manj kulturnega udejstvovanja, zato bi občina v Kulturnem domu lahko večkrat organizirala razne dogodke in prireditve, kar bi bolj povežalo prebivalce. Prav tako bi lahko sofinancirala abonmajske vstopnice za gledališke predstave in s tem še povečali zanimanje za kulturo med prebivalci.

Priporočilo 3: Šport v povezavi s turizmom

Športna dejavnost je med domačimi prebivalci vedno bolj v razvoju. V občini deluje več športnih društev. Da bi v občino privabili tudi druge turiste in povečali prepoznavnost, bi morali najprej poskrbeti za novo športno dvorano (gradnja športne dvorane je v planu že zadnjih 10 let; trenutno je gradnja planirana v letu 2019), v kateri bi lahko gostili tudi večje športne prireditve in druge dogodke. To bi pozitivno vplivalo na razvoj gospodarstva, saj bi v občino privabili tudi večje število turistov. V primeru večjega prihoda turistov v občino bi

morali tudi več investicij nameniti v prenovno prenočišč in povečanju njihovih kapacitet ter parkirnih prostorov. Trenutno imamo v občini edini hotel Harmonija, kateri gostom ponuja tudi wellnes center in prostor za športno dejavnost. V planu pa je tudi ureditev mestnega jedra, kjer bi se lahko prebivalci in turisti srečevali in družili.

Pri družbeno-socialnih kazalnikih sem opazila, da je potrebno več vlagati v razvoj človeških virov. Število študentov je v občini dosti manjše, kot prejšnja leta. To povežem predvsem s slabšo ponudbo delovnih mest in možnostjo zaposlitve v občini, tako za iskalce prve zaposlitve kot ostale prebivalce. V občini je tudi več prebivalstva s slabšo izobrazbo, tistih brez izobrazbe in starejših, katerim bi občina morala nameniti več pozornosti.

Priporočilo 1: Vlaganje v razvoj človeških virov

V občini imamo industrijsko cono, v kateri deluje kar nekaj podjetij, med drugim tudi tistih, ki so uspešna in prisotna na mednarodnih trgih. Občina bi se morala bolj povezati s temi podjetji, ter jih z različnimi spodbudami motivirati, da se vključijo v štipendijsko shemo, da bodo v prihodnosti imeli možnost zaposliti visoko izobražen kader. S tem bi občina tudi zadržala visoko izobražen kader v domačem okolju, zmanjšala brezposelnost med mladimi in preprečila njihov odhod v druge bolj razvite občine in regije. Prav tako pa mora občina posvetiti pozornost tudi tistim prebivalcem s slabšo izobrazbo, brezposelnim in starejšim. V občini deluje prostovoljno društvo AIA, ki že sedaj organizira veliko motivacijskih predavanj, zato bi lahko tudi v prihodnje organizirali več usposabljanj in izobraževanj za takšne osebe, jim svetovali in jih informirali o potrebnih kompetencah, katere so trenutno najbolj iskane na trgu dela.

Posvečanje pozornosti ekološkim kazalnikom v občini je ključno, če želimo svoj kraj ohraniti tudi za prihodnje generacije. V občini se v zadnjih letih vedno bolj zavedajo pomena varovanja okolja in stanje na tem področju se izboljšuje. Trenutno večji projekt, kateri je bil financiran iz kohezijskega sklada je bila ureditev odvajanja in čiščenja odpadne vode Domžale-Kamnik. Še vedno pa je velik problem hrup in preobremenjene prometne povezave skozi center mesta, kar posledično še dodatno povečuje onesnaževanje okolja. Problem se nahaja tudi na področju ločevanja odpadkov in odlagališč. Občina pa se lahko pohvali z bogato kulturno-zgodovinsko dediščino, kateri pa sicer ne posveča dovolj pozornosti, saj mlajše generacije ne poznajo dovolj zgodovine domačega kraja in njegovega nastanka.

Priporočilo 1: Ohranitev varstva okolja

Najboljša rešitev za razbremenitev prometa in hrupa skozi mesto bi bila dokončna izgradnja manjkajoče obvoznice Želodnik-Mengeš-Vodice. Med tem časom, pa bi promet zmanjšali s preusmeritvijo prometa težkih tovornih vozil na druge regionalne ceste. S tem bi zmanjšali tudi morebitne časovne zamude javnega prometa in zagotovili večjo varnost kolesarjev in pešcev. Na področju ravnanja z odpadki, bi morala občina poskrbeti za postavitev večjega števila ekoloških otokov in košev za smeti ob sprehajalnih poteh. Večkrat bi morala

organizirati čistilne akcije in prebivalce informirati o pozitivnih učinkih ločevanja odpadkov.

Priporočilo 2: Kulturno-zgodovinska dediščina

Za večjo prepoznavnost kulturno-zgodovinske dediščine v občini bi bilo potrebno več pozornosti nameniti Muzeju Mengeš, v katerem so shranjeni vsi najdeni predmeti in zgodovinski zapisi s področja občine in okolice. Domače prebivalstvo, predvsem mlajše generacije bi morale v osnovni šoli bolj seznaniti z zgodovino kraja. Prebivalcem sosednjih občin in turistom, ki obiščejo občino pa bi morali ob zaščitenih spomenikih in ustanovah zagotoviti informacijske table, na katerih bi bile opisane glavne zgodovinske informacije. Pri nekaterih zaščitenih ustanovah pa bi bila potrebna tudi obnova in urediti njihove okolice.

SKLEP

Trajnostni razvoj in ozaveščanje o njegovem pomenu sta za človeštvo pomembni, saj povečujeta blaginjo organizacije in družbe kot celote. Zadovoljevanje potreb sedanje generacije, ne sme s svojimi dejanji v sedanosti škodovati prihodnjim generacijam pri zadovoljevanju njihovih potreb v prihodnosti. Organizacije se morajo trajnostno in sonaravno prilagajati. Vsaka dimenzija trajnostnega razvoja pa ima svoje cilje. Ekonomski razvoj, socialni razvoj in varstvo okolja so samostojne kategorije, vendar pa z zasledovanjem ciljev vplivajo druga na drugo, ter z medsebojno prepletenostjo predstavljajo okvir trajnostnega razvoja (Bertoncelj, Meško, Naraločnik & Nastav, 2011). V prihodnosti bodo najbolj konkurenčna trajnostna pametna mesta, ki bodo prepoznale in zadovoljile potrebe družbe. V Sloveniji izzive predstavlja energetska učinkovitost v povezavi s trajnostno gradnjo stavb in trajnostna mobilnost. Za trajnostni razvoj pametnih mest in kakovostno življenje v mestih sta ključni tudi področji upravljanja z vodo in energijo (GFS, 2016).

Popolni kazalniki za analizo trajnostnega razvoja ne obstajajo, nam pa pokažejo stanje in trende, kako se premikamo proti zastavljenemu cilju in služijo kot orodje, s katerim merimo napredek. Na občinski ravni je razpoložljivost podatkov slabša kot na regijski ali nacionalni ravni, saj ti niso ažurni in se ponavadi nanašajo na starejša časovna obdobja. V zaključni strokovni nalogi sem se osredotočila na tiste kazalnike, za katere sem bila mnenja, da so ključni za razvoj občine. Menim, da vsi analizirani kazalniki trajnostnega razvoja na vseh treh področjih v večini dosegajo povprečno ali podpovprečno stanje ali pa kombinacijo obojega. V prilogi 1 so predstavljene ocene po področjih kazalcev trajnostnega razvoja. Skupina ekonomskih kazalcev dosega povprečno stanje, razen kmetijska dejavnost je podpovprečjem. Skupina družbeno-socialnih kazalnikov meji med povprečjem in podpovprečjem, le demografska struktura v občini dosega zadovoljivo stanje. Prav tako velja povprečno stanje tudi za ekološke kazalnike. V prilogi 2 sem vključila povzetek izbranih ukrepov po posameznih področjih, na podlagi podanih priporočil in izbrane cilje do leta 2025, ki so planirani po projektu »VIS Mengeš« vizija in strategija občine Mengeš.

Glede na podatke, ki sem jih pridobila za analizo kazalnikov in na podlagi lastne ocene doseganja trajnostnega razvoja v občini menim, da ima občina še veliko neizkoriščenih razvojnih možnosti na vseh treh področjih. Ključna področja, katerim mora nameniti več pozornosti pa so razvoj kmetijstva v povezavi s turizmom, razvoj človeških virov ter skrb za varno in čisto okolje.

LITERATURA IN VIRI

1. AJPES - Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve. (2018). *Informacija o poslovanju gospodarskih družb, samostojnih podjetnikov in zadrug v Osrednjeslovenski regiji v letu 2017*. Ljubljana: Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve Izpostava Ljubljana.
2. Bertoncej, A., Meško, M., Naraločnik, A. & Nastav, B. (2011). *Trajnostni razvoj organizacije: ekonomski, družbeno-politični in ekološki vidiki*. Ljubljana: GV Založba.
3. Dr. Ferk & Partner d. o. o. (2010). *Projekt »VIS Mengeš« vizija in strategija občine Mengeš*. Pridobljeno 23. aprila 2018 iz <http://www.menges.si/uploads/Vizija-in-strategija-obcine-menges.pdf>
4. Eco Consulting. (2008). *Lokalni energetske koncept občine Mengeš: Predstavitev končnega poročila*. Pridobljeno 2. julija 2018 na spletnem naslovu http://www.menges.si/media/moddoc_9333_c91e205c29508b51b61d02.pdf
5. GFS - Inštitut za geostrateške, pravne in futuristične raziskave ter svetovanje. (2016). *Trajnostni razvoj mest: pametna mesta in zelena rast*. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor.
6. Ilič, V. (2017, 19. december). *Investicije v osnovna sredstva, Slovenija, 2016*. Pridobljeno 18. junija 2018 iz <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/7132>
7. Ivanc, B. (2017). V petih regijah poslovni rezultati desetletja. *Glas gospodarstva plus*, str. 8-13.
8. Lex localis - Inštitut za lokalno samoupravo, javne službe in javno-zasebno partnerstvo Maribor. (brez datuma). *Občina Mengeš - osnovni podatki*. Pridobljeno 8. junija 2018 iz http://www.lex-localis.info/files/83a6f07b-bbc7-4299-b076-6b28c782ed36/3804057608957293750_Obcina%20Menges%20-%20predstavitev%20-%20k%20tock%202013.pdf
9. Lončar, A. (2017, 20. januar). *Primerjamo cene po občinah: kje so smetarji najdražji?* Pridobljeno 2. julija 2018 iz <https://siol.net/novice/slovenija/primerjamo-cene-po-obcinah-kje-so-smetarji-najdrazji-433352>
10. Mažgon, B., Jerič, F. & Kos, M. (2012, 23. maj). *Obravnava analize izvajanja strategije razvoja občine Mengeš*. Pridobljeno 24. junija 2018 iz http://www.menges.si/media/moddoc_9202_c9ced25f52503b487663b0.pdf
11. MFRS - Ministrstvo za finance Republike Slovenije. (brez datuma). *Koeficient razvitosti občin 2018-2019*. Pridobljeno 15. junija 2018 iz http://www.mf.gov.si/fileadmin/mf.gov.si/pageuploads/Lokalne_skupnosti/Izra%C4%8

- Duni/Dolo%C4%8Ditev_koeficientov_razvitosti_ob%C4%8Din/Za_leti_2018_in_2019/Tabela1-Podatki_o_kazalnikih-18-19.pdf
12. Mihajlović, S., Petrov, S., Pušnik, M. & Ugovšek, J. (2015, 30. junij). 5 izvoznikov, ki navdušujejo z dosežki. *Finance*. Pridobljeno 22. junija 2018 iz <https://izvozniki.finance.si/8824410?cookietime=1530390738>
 13. Nared, J. & Perko, D. (2009). *Razvojni izzivi Slovenije: Regionalni razvoj 2*. Ljubljana: Založba ZRC.
 14. NELUS, Bojan Flander s.p. (brez datuma). *Mengeš in Trzin z okolico*. Pridobljeno 2. julija 2018 iz http://kraji.eu/thematic_page_menu/menges_trzin_z_okolico/slo
 15. Občina Mengeš. (2011a). *Predstavitev župana*. Pridobljeno 8. junija 2018 iz <http://www.menges.si/obcina-menges/organi/zupan/predstavitev-zupana-2/>
 16. Občina Mengeš. (2011b). *Grb*. Pridobljeno 8. junija 2018 iz <http://www.menges.si/obcina-menges/domaca-stran/grb-in-zastava-2/grb/>
 17. Občina Mengeš. (2011c). *Zastava*. Pridobljeno 8. junija 2018 iz <http://www.menges.si/obcina-menges/domaca-stran/grb-in-zastava-2/zastava/>
 18. Občina Mengeš. (2017a, 17. februar). *V sprejetih proračunih Občine Mengeš za 2017 in 2018 je glavna investicija športna dvorana*. Pridobljeno 18. junija 2018 iz <https://www.domzalske-novice.si/2017/02/17/v-sprejetih-proracunih-obcine-menges-za-2017-in-2018-je-glavna-investicija-sportna-dvorana/>
 19. Občina Mengeš. (2017b, 30. marec). *Zaključni račun proračuna občine Mengeš za leto 2016*. Pridobljeno 4. julija 2018 iz http://www.menges.si/media/moddoc_9869_c9463351481e1d471c403204.pdf
 20. Občina Mengeš. (2018, 29. marec). *Zaključni račun proračuna občine Mengeš za leto 2017*. Pridobljeno 4. julija 2018 iz http://www.menges.si/media/moddoc_9869_c9463351481e1d471c403204.pdf
 21. Penko, J. (2009). *Analiza trajnostnega razvoja in razvojnih možnosti občine Ilirska Bistrica* (diplomsko delo). Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
 22. Stupar, T. (2015). *Problematika pridobivanja evropskih sredstev na ravni lokalne samouprave* (Diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
 23. SURS - Statistični urad Republike Slovenije. (2002). *Aktivno prebivalstvo po zaposlitvenem statusu, Slovenija, Popis 2002, preračun na občine, veljavno dne 1. 1. 2007*. Pridobljeno 24. junija 2018 iz http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0558509S&ti=&path=../Database/Popis2002/03_Obcine2007/03_Prebivalstvo/05585_Aktivnost/&lang=2
 24. SURS - Statistični Urad Republike Slovenije. (2017a, 14. december). *Bruto domači proizvod na prebivalca v standardih kupne moči*. Pridobljeno 20. maja 2018 iz <http://www.stat.si/Pages/cilji/cilj-10.-zmanj%C5%A1ati-noonakosti-znotraj-dr%C5%BEav-in-med-njimi/10.1-bdp-na-prebivalca-v-skm>
 25. SURS - Statistični urad Republike Slovenije. (2017b, 14. december). *Bruto domači proizvod po regijah, Slovenija, 2016*. Pridobljeno 15. junija 2018 iz <http://www.stat.si/StatWeb/News/Index/7131>

26. SURS - Statistični urad Republike Slovenije. (2018). *Diplomanti v Sloveniji*. Pridobljeno 29. junija 2018 iz <http://gis.stat.si/index.php?id=131&idl=384&tag=2848&cba=16,39,40,44,45,49,50,54,55,49&c=FEF0D9,FDCC8A,FC8D59,E34A33,B30000&o=0.8&lang=sl&t=terrain&z=8&lat=46.243551785719816&lng=15.01308690625001>
27. SURS - Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma a). *Delovno aktivno prebivalstvo (brez kmetov), medobčinski delovni migranti ter indeks delovne migracije po spolu, občine, Slovenija, letno*. Pridobljeno 27. junija 2018 iz http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0723420S&ti=&path=../Database/Dem_soc/07_trg_dela/05_akt_preb_po_regis_virih/10_07234_delovne_migracije/&lang=2
28. SURS - Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma b). *Kmetijska gospodarstva po rabi vseh in kmetijskih zemljišč v uporabi, po občinah, Slovenija, 2000 in 2010*. Pridobljeno 24. junija 2018 iz http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=15P2201S&ti=&path=../Database/Kmetijstvo_2010/03_zemljisca_raba/03_15P22_obcine/&lang=2
29. SURS - Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma c). *Kmetijska gospodarstva - splošni pregled po statističnih regijah, Slovenija, večletno*. Pridobljeno 24. junija 2018 iz http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=1573801S&ti=&path=../Database/Okolje/15_kmetijstvo_ribistvo/03_kmetijska_gospod/08_15738_kmet_gosp_stat_reg/&lang=2
30. SURS - Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma d). *Občina Mengeš, 2014*. Pridobljeno 8. junija 2018 iz <https://www.stat.si/obcine/sl/2014/Municip/Index/97>
31. SURS - Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma e). *Občina Mengeš, 2015*. Pridobljeno 8. junija 2018 iz <https://www.stat.si/obcine/sl/2015/Municip/Index/97>
32. SURS - Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma f). *Občina Mengeš, 2016*. Pridobljeno 8. junija 2018 iz <http://www.stat.si/obcine/sl/2016/Municip/Index/97>
33. SURS - Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma g). *Občina Mengeš - kazalniki za leto 2016*. Pridobljeno 27. junija 2018 iz <http://www.stat.si/obcine/sl/2016/Municip/IndexesAll/97>
34. SURS - Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma h). *Osrednjeslovenska regija, 2014*. Pridobljeno 8. junija 2018 iz <https://www.stat.si/obcine/sl/2014/Region/Index/8>
35. SURS - Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma i). *Osrednjeslovenska regija, 2015*. Pridobljeno 8. junija 2018 iz <https://www.stat.si/obcine/sl/2015/Region/Index/8>
36. SURS - Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma j). *Osrednjeslovenska regija, 2016*. Pridobljeno 8. junija 2018 iz <http://www.stat.si/obcine/sl/2016/Region/Index/8>
37. SURS - Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma k). *Povprečne mesečne plače po kohezijskih in statističnih regijah, Slovenija, letno*. Pridobljeno 30. junija 2018

iz

http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0772610S&ti=&path=../Database/Repozitorij_SLO/&lang=2

38. SURS - Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma l). *Povprečne mesečne plače po občinah, Slovenija, letno*. Pridobljeno 30. junija 2018 iz http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=0772615S&ti=&path=../Database/Repozitorij_SLO/&lang=2
39. SURS - Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma m). *Prebivalstvo, staro 15 ali več let, po izobrazbi, petletnih starostnih skupinah in spolu, statistične regije, letno*. Pridobljeno 30. junija 2018 iz http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05G2010S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/20_soc_ekon_preb/01_05G20_izobrazba/&lang=2
40. SURS - Statistični urad Republike Slovenije. (brez datuma n). *Prebivalstvo, staro 15 ali več let, po izobrazbi in spolu, občine, letno*. Pridobljeno 30. junija 2018 iz http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05G2014S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/20_soc_ekon_preb/01_05G20_izobrazba/&lang=2
41. UKOM - Urad Vlade Republike Slovenije za komuniciranje. (brez datuma). *Obisk vlade v osrednjeslovenski regiji, 10. in 11. maj 2016: Ukrepi za izboljšanje kakovosti življenja*. Pridobljeno 2. julija 2018 iz http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/Sporocila_za_javnost/2016/realizirani_ukrepi_za_osrednjo_Slovenijo.pdf
42. Vovk Korže, A. (2008). Pogled na indikatorje-kazalce za merjenje trajnostnega razvoja. *IB revija*, 29, 103-118.
43. VRS - Vlada Republike Slovenije. (brez datuma). *Kazalniki razvoja Slovenije*. Pridobljeno 4. julija 2018 iz http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/cns/doc/060525210535B_a74v2_priloga.pdf
44. ZRSZ - Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. (2017). *Letno poročilo 2016*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje.

PRILOGE

Priloga 1: Ocena trajnostnega razvoja v občini Mengeš po posameznih področjih

Ekonomski kazalniki	Ocena trajnosti (na podlagi lastne presoje)
Ekonomska razvitost v občini	povprečna
Investicijska usmerjenost	zadovoljiva
Izvozna usmerjenost	povprečna
Zaposlitvena struktura	povprečna
Turizem in kmetijstvo	podpovprečna
Družbeno-socialni kazalniki	
Demografski trendi	zadovoljiva
Trg delovne sile	povprečna
Izobrazbena struktura prebivalstva	povprečna
Ekološki kazalniki	
Okoljska infrastruktura	povprečna
Naravne danosti in kulturno-zgodovinska dediščina	zadovoljiva
Ocena kazalnikov po področjih	
Ekonomski kazalniki	povprečna
Druženo-socialni kazalniki	povprečna
Ekološki kazalniki	povprečna
Skupna ocena kazalnikov po področjih	povprečna

Vir: Lastno delo.

Priloga 2: Doseganje trajnostnega razvoja, cilji in ukrepi v občini Mengeš

	Ekonomski razvoj	Druženo-socialni razvoj	Ekološki razvoj
Ocena doseganja trajnosti	povprečna	povprečna	povprečna
* Cilji 2025	<ul style="list-style-type: none"> – Povečanje števila prebivalcev, delovnih mest, površine industrijske cone, prenočišč, nočitev, prireditev, ureditev lokacije za kampiranje, javno kopališče in kamp – Tržnica in turistične kmetije: promocija domačih kmečkih obrti, vzpodbujanje eko kmetijske proizvodnje – Kulturni turizem: obuditev tradicije, druženje prebivalcev, družinske prireditve, projekt oživitev vaških mest – Športne aktivnosti: občinski športni dan (pohodništvo, kolesarjenje, vključitev invalidov v šport), gradnja adrenalinskega parka 	<ul style="list-style-type: none"> – Povečanje vpisa otrok v vtec, osnovno šolo – Povečanje števila dijakov na 1.000 prebivalcev – Vpeljava izobraževanj za 3. generacijo – Projekt delavnice z občani (raziskovanje zgodovine mesta, medgeneracijsko sodelovanje, turistični in planinski krožek, prostovoljstvo) – Projekt oživitev vaških mest 	<ul style="list-style-type: none"> – Projekt obnovljivih virov energije – Energetska varčnost objektov – Vključevanje večjega števila ljudi v odvoz organskih odpadkov, priključitev na javne vodotoke in uporabo čistilnih naprav – Prometne ureditve (občinske ceste-obvoznica, pločniki za pešce, dodatna parkirna mesta, kolesarske steze, kaži pot/označevanje – Ponudba zasebnih/javnih prevozov (za starejše, v času prireditev) – Ureditev telekomunikacijskih omrežij
Ukrepi	<ul style="list-style-type: none"> – Povezava kmetijske dejavnosti s turizmom (tržnica, lokalna ponudba pridelkov) – Povezava kulture s turizmom 	<ul style="list-style-type: none"> – Vlaganje v človeške vire; štipendiranje izobraženih mladih, iskalcev prve zaposlitve-vključitev podjetij 	<ul style="list-style-type: none"> – Organiziranje čistilnih akcij, postavitve košev za smeti ob sprehajalnih poteh, ureditev ekoloških otokov

se nadaljuje

Priloga 2: Doseganje trajnostnega razvoja, cilji in ukrepi v občini Mengeš

	<ul style="list-style-type: none"> – Špas teater-abonmajske ugodnosti; občinske prireditve v Kulturnem domu – Povezava športne dejavnosti s turizmom (nova športna dvorana); gostitev večjih športnih in drugih prireditev, privabljanje domačih in tujih turistov investicije v prenošišča in parkirne kapacitete 	<ul style="list-style-type: none"> – Društvo AIA, usposabljanja, izobraževanja, delavnice za manj izobražene, brezposelne in starejše osebe-informiranje o trenutnih kompetencah in ponudbi na trgu dela 	<ul style="list-style-type: none"> – Razbremenitev prometa skozi center mesta-preusmerjanje težkih tovornih vozil na druge regionalne ceste, zmanjšanje hrupa in onesnaževanja zraka-gradnja manjkajočega dela obvoznice Želodnik-Mengeš-Vodice
--	--	---	--

* Izbor ciljev 2025 na osnovi projekta »VIS Mengeš« vizija in strategija občine Mengeš.

Prirjeno po Dr. Ferk & Partner d. o. o. (2010, str. 54-58) in lastno delo.